

Simonida Milojković

DIJAGNOZA:

Ljubav

Copyright © 2018, Simonida Milojković
Copyright © ovog izdanja 2018, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Ovu knjigu posvećujem bratićima
Mini i Mihajlu*

Prvi dan ljubavi je poslednji dan razuma.

Prosper Merime

I

Koračala je kao da ceo svet leži pod njenim štiklama. Dekolte na crvenoj, uskoj, dugoj haljini isticao je velike, čvrste grudi, a kroz duboke proreze do polovine butina izvirivale su vitke, izvajane noge. Njena duga, svetloplava kosa blistala je pod svetlom reflektora televizijskih kamera i bliceva foto-aparata. Osmehivala se, očima milujući lica ljudi na kojima bi se njen pogled zaustavio.

Uživanje u nesvakidašnjoj lepoti glumice prekinuo je glas mog kolege i prijatelja doktora Jovanovića.

– Ovo je Milan, talentovani, mladi čovek – predstavio mi je reditelja predstave. – Milane, ovo je doktor Petar Đorđević, moj kolega psihijatar.

– Čestitam, Milane, odlična premijera. Samo se pitam kako vam nije bilo žao da ubijete ovog anđela – rukom sam pokazao na glavnu glumicu koja na

kraju predstave izvrši samoubistvo zbog nesrećne ljubavi.

Stajala je nekoliko metara dalje i primetivši da govorim o njoj, srdačno mi se nasmešila. U krupnim, smeđim, srnećim očima prepoznao sam trag drskosti kakav imaju prelepe žene naviknute na svakodnevno udvaranje velikog broja muškaraca.

– Doktore Đorđeviću, ne brinite ništa, anđele je nemoguće ubiti. Oni žive večno – odgovorio mi je mladi reditelj.

Ostavio sam ga u razgovoru sa doktorom Jovanovićem i probijajući se kroz grupice ljudi koji su razmenjivali utiske o predstavi, krenuo sam ka šanku po piće. Pomislio sam kako je dobro što sam prihvatio poziv kolege da dođem na premijeru. Svakodnevni rad u psihijatrijskoj bolnici, česta dežurstva i privatna praksa u večernjim satima nisu mi ostavljali mnogo vremena za izlaske.

Dok sam čekao da mi šanker natoči vino, prišla je glumica. Barmen je istog časa kao omađijan pogledao u nju.

– Šta želite da popijete, gospođice?

– Isto što i gospodin – lepim, dugim prstima pokazala je na mene i opet mi se osmehnula.

Dok nam je barmen sipao crveno vino u dve čaše, pružio sam joj vizitkartu.

– Izvolite, gospođice. Javite se.

Pročitala je šta piše, a onda se glasno nasmejala:

– Psihijatar?! Ne daj bože da mi vi zatrebate! Pu-pu-pu, daleko bilo! Da ste konobar, zvala bih vas da mi preko veze rezervišete najbolji sto u kafani, ali lekari mi na svu sreću nisu potrebni. Ja sam Jelena – pružila mi je ruku i pogledala duboko u moje oči.

– Petar. Drago mi je. Divna vam je uloga u predstavi *Zabranjena ljubav*. Žao mi je što se na kraju ubijate.

– To je samo pozorište. Od ljubavi se ne umire.

– Jeste li sigurni?

– Verujte mi, doktore. Zbog ljubavi se pišu pesme, peva, pije... – otpila je veliki gutljaj vina, a potom mi pružila čašu da je pridržim i napravila piruetu kao balerina. – Zbog ljubavi se igra, i pati i plače, ali se sasvim sigurno ne umire.

– Ukoliko vam zatreba moja pomoć pri spremanju neke uloge, zovite me da vam pomognem, što se kaže, da bolje uđete u lik – opčinjen njenom lepršavom spontanošću, iz usta su mi izlazile reči koje kao da nisu moje.

– Dogovoreno, doktore – mangupski mi je namignula i prišla televizijskoj ekipi koja je čekala da im da izjavu.

Dok je snimatelj nameštao kameru, prišunjabo sam joj se s leđa, očesao se o njeno rame i šapnuo joj na uvo, ovlaš ga dodirujući usnama:

– Jelena, prvi put u životu mi je žao što nisam konobar.

Izmakao sam se i nakon nekoliko koraka, na potiljku osetio njen pogled. Okrenuo sam se da proverim da li me osećaj vara. Gledala me je.

Doktor Jovanović je završavao razgovor sa mladim rediteljem kada sam mu se pridružio. Pogledao je u Jelenu obasjanu reflektorom kamere i uzdahnuo:

- Prelepa je, zar ne? Blago onom ko ovo kreše.
- Hajde da se kladimo, kolega, da će me na koljenima moliti da vodim ljubav sa njom.

II

Ordinacija doktora Jovanovića nalazila se na prvom spratu zgrade u Ulici gospodara Jovana na Dorćolu u prostranom salonu sa visokim plafonom. Guste draperije, debeo tepih, udoban kauč sa mnogo jastučića, stilski stočić i tri mekane fotelje u koje utonete kada sednete pružali su osećaj ušuškanosti i topline. Zidovi salona bili su prekriveni slikama i knjigama, a u svakom uglu nalazila se po jedna sobna lampa čiji je svileni abažur propuštao toplo, žuto svetlo.

U stanu se, osim ove prostorije, nalazila kuhinja, prostrano kupatilo, mali toalet za goste i spavaća soba u kojoj je doktor Jovanović spavao sve dok jednog dana pre dve godine nije rešio da se preseli u jednosoban stan u istom kvartu.

„Ne mogu više da živim u prostoru u kojem primam pacijente. U ovaj mebl, u zavese, u tepih, u

zidove uselili su se njihovi životi, njihovi problemi, bolesti, suze, nemiri, očaji, histerije i manije. Stvorila se velika gužva, dragi moj mladi kolega, a budući da ne mogu svima njima da otkažem gostoprimstvo, rešio sam da se ja iselim“, ispričao mi je tada i velikodušno ponudio da koristim ovaj stan u kasnim popodnevnim i večernjim satima kada on završi sa prijemom pacijenata. Tako sam svoju grupu za psihoterapiju preselio ovde.

Grupnu terapiju vodio sam ponedeljkom i sredom, ali sam ponekad i drugim danima nakon posla u bolnici dolazio ovde da predahnem i oslušujem okrepljujuću tišinu.

Kući sam odlazio sve kasnije, uglavnom samo da prespavam. Nakon što su se deca osamostalila i odselila, supruga Milena je svu usredsređenost sa njom odjednom usmerila na mene. Njena pažnja mi je u početku prijala, sve dok nije počela da insistira da joj uzvraćam istom merom.

Možda bih ponekad i rekao da joj nova haljina savršeno stoji, poslao bih joj ljubavnu poruku i stiker u obliku srca, doneo buket cveća ili joj kupio parfem da mi ona nije svakodnevno žvanjkala zašto to ne činim. Možda bih... A možda i ne bih. Nikada sebe nisam smatrao romantičnim muškarcem. A i ne nalazim nikakvu logiku u tome da se ponovo udvaram ženi koju sam već osvojio i to još pre dvadeset pet godina.

Udvaranje je ritual čiji je najčešći cilj da osobu koju osvojiš odvedeš u krevet. Ili da je navedeš da se zaljubi u tebe i gleda te kao najsavršenije biće na svetu, da bi narcistički uživao u tom svom odrazu u njenim očima. U zaljubljenosti ima više samoljublja nego ljubavi. Pa čak se ni savremeni pesnici više ne zanose da u ljubavi ima nečeg više od toga. Lepo kaže Đorđe Balašević: „I kad jednom odlučim da odem, neće mi nedostajati tvoj osmeh, ni glas, ni pogled. Nećeš mi ti nedostajati. Nedostajaću sebi onakav kakvog si me ti činila“.

Odavno nisam imao ljubavne avanture, prošlo je tri godine od poslednje. Umorio sam se od tih cikličnih radnji: prvo juriš ti nju dok je ne odvedeš u krevet, a posle juri ona tebe.

„Navučena na tvoju ljubav, počinje da te proganja kao narkoman u krizi kojem treba nova doza. Tužno je to koliko ženi malo treba da od zavodnice postane očajnica.“

Razmišljao sam o ovoj prilično mačističkoj, ali ne i sasvim netačnoj konstataciji svog pacijenta Dragoljuba iz grupe za psihoterapiju, dok sam otključavao vrata ordinacije u Jovanovoj.

Zavalio sam se u fotelju, zažmurio i počeo da planiram eksperiment koji ću, ako sve bude teklo po planu, objaviti kao naučni rad. Pitanje na koje bi trebalo da dobijem odgovor glasilo je: da li je zaljubljenost vrsta psihoze?

Skinuo sam najlon sa malog, crnog, kožnog notesa i na prvoj stranici zapisao: *Slučaj Jelene K.*

Posmatrao sam crna slova na belom papiru i osetio kako mi krv brže teče arterijama. Prijatno pulsiranje u glavi učinilo je da se posle mnogo vremena osetim živim. Nelagodu, koja je imala tek male nagoveštaje griže savesti, rasteralo je sećanje na sinoćne reči lepe glumice: „Od ljubavi se ne umire“.

III

– Joooj, neću više nikada da pijem! – tek što sam izgovorila, uhvatila sam sebe u laži. Uvek to kažem ujutru nakon pijanstva, pa prvom sledećom prilikom nastavim po starom, sve se nadajući da će ovoga puta izostati mamurluk.

Trudeći se da ne pravim nagle pokrete glavom, ustala sam i otvorila fioku sa lekovima. Dok se šumeća tableta aspirina topila u čaši vode, pitala sam se šta se to desi sa čovekom posle trideset i neke pa odjednom postane netolerantan na alkohol. Do pre nekoliko godina pravo iz kafane odlazila bih ujutru na snimanje ili na probu u pozorištu. Šta se to desilo u međuvremenu? I zašto se nekadašnji prijatelj koji nas je umorne okrepljivao, tužne zasmekavao, rasterivao dosadu i razonodio nas, raspevavao i razigravao, odjednom okrenuo protiv nas?

Zvuk mobilnog telefona pokrenuo je zvonik u glavi. Na ekranu je pisalo ime moje najbolje drugarice.

– Joooj, Vesna...

– Joooj, Jelena, izgleda da je onaj deseti viski bio pokvaren.

– Aha, i moje deseto vino.

Zacerekale smo se.

– E Jelena, super smo se provele. Maestralno si odigrala ulogu, a žurka nakon premijere je bila fenomenalna. A tek after-parti u Skadarliji! Nego, jesi li videla novine? Nigde ni reči o predstavi *Zabranjena ljubav* i tvojoj sjajnoj glumi. Svi pišu da si seksi i savršeno građena, a portal *Odakle si SeleBriti* je objavio sliku na kojoj sa nekim frajerom stojiš za šankom, a ispod su napisali: „Da li je on Jelenina *Zabranjena ljubav*“? Evo, poslala sam ti link. Pogledaj.

– Pa to je neki psihijatar sa kojim sam razmenila tek nekoliko rečenica. Prvi put sam videla čoveka. Ne mogu da se setim ni kako se zove.

– Zove se doktor Petar Đorđević.

– Otkud znaš?

– Gledala sam ga pre neki dan u jutarnjem programu. Pametan je čovek. Pričao je nešto o depresiji i anksioznosti.

– Što je najgore, na fotki stvarno izgleda kao da se zaljubljeno gledamo. Jadan čovek, mora da je od jutros tri puta dobio oklagijom po glavi zbog slike sa mnom. Ček', imam negde u tašni njegovu vizitkartu, moram da mu se izvinim pre nego što mu potpuno upropastim brak.

– Otkud znaš da je oženjen?

– Svi su oženjeni. Ili su oženjeni ili su gej.

*

Doktora nije bilo ni na *Viberu*, ni na *Votsapu*, čak ni na društvenim mrežama. Poslala sam mu SMS:

„Petre, samo da vam se zahvalim na sinoćnom prijatnom razgovoru. Jedan portal je objavio našu zajedničku sliku i nepristojan potpis. Kako da vam pošaljem link i izvinjenje zbog eventualnih neprijatnosti? Jelena Kovačević“

Odmah je odgovorio:

„Draga Jelena, pošaljite mi link mejlom. Nemam moderan telefon već staru nokiju koja drži bateriju po pet dana i mnogo lepo pada na beton.“

Poslala sam mu mejl, a odgovor je stigao nakon nepunog minuta, takođe mejlom.

„Jelena, prelepo izgledate na fotografiji. Drago mi je što imamo zajedničku sliku. Verujete li u informaciono polje?“

Jedno pet minuta sam guglala, ali su tekstovi o informacionom polju bili predugački, a često je i izvor bio nepouzdan.

„Na šta konkretno mislite, doktore?“

„U trenutku kada ste mi poslali poruku, držao sam u ruci knjigu *Jelena, žena koje nema*.“

„Da, verujem u informaciono polje, ali nisam znala da se to tako zove. Verujem da sve o čemu mislimo, planiramo ili priželjkujemo kruži tim informacionim poljem, sudara se sa mislima, planovima i željama drugih ljudi i tako nastaju događaji koje često nazivamo telepatijom ili sudbinom. Volela bih da uživo razgovaram sa vama o tome, ali za dva sata krećem u Sarajevo i ostajem mesec i po dana, snimam film.“

„Draga Jelena, srećan put i molim vas pojedite deset u pola s lukom za mene i napišite mi da li su ove godine ćevapi bolji u ćevabdžinici kod Želje ili kod Ferhatovića.“

*

Minibus sa članovima filmske ekipe nije stigao ni do Loznice kada me je telefon piskavim zvukom obavestio o pristiglom mejlu. Bio je od doktora.

„Budim se u svetu svoga sadašnjeg života, znači: u svetu bez Jelene. Živim sa ljudima, krećem se među predmetima, ali nju ne može ništa više da dozove...”

Zbunjenost je trajala svega nekoliko sekundi koliko je trebalo malom pretraživaču u mom mozgu da presloži magacin pročitane literature i prepozna deo Andrićeve pripovetke *Jelena, žena koje nema*.

„Zar vam već toliko nedostajem?”

„Ne nedostaješ Nam. Nedostaješ Mi.

’... ne ljuti se što ti govorim Ti,

ja govorim Ti svima koje volim,

i kad sam ih samo jednom sreo...”

Ovoga puta poslao je stihove Preverove *Barbare*, a srce mi je brže zakucalo i nije se smirilo sve dok kroz staklo autobusa nisam ugledala tablu: Mali Zvornik.

„Da li je to što upravo čitaš pripovetku *Jelena, žena koje nema* informaciono polje?”

„To je život, moja Jelena. Ivo Andrić je bio zaljubljen u Milicu Babić, ženu svog prijatelja Nenada Jovanovića. Slao joj je pisma, ali je iz duboke moralnosti i iskonske čestitosti sebe svesno osudio na platonsku ljubav, samoću i bol. Nakon dvadeset godina umro je Miličin muž, a Andrićev prijatelj. Venčali su se posle godinu dana, a veliki pisac je tek tada otkrio da je upravo Milica ta njegova Jelena, žena koje nema. Knjigu sam našao u stanu doktora Jovanovića koji koristim kao privatnu ordinaciju,

on me je i doveo na premijeru tvoje predstave. Jednom, kada smo obojica bili prilično pripiti, pitao sam ga zašto se nikada nije oženio, a on mi se poverio da je 'baš kao Andrić već dvadeset godina zaljubljen u ženu svog prijatelja'."

Nakon nekoliko minuta, baš dok sam posmatrala tvrđavu, napisao mi je legendu o Prokletoj Jerini koja bi pred zoru sa najvišeg prozora bacala u Drinu momka s kojim bi te noći vodila ljubav.

„Kako znaš da upravo gledam u Zvorničku tvrđavu?“

„Osećam.“

„Ne znam zašto je narod Jerinu proglasio prokletom, ja sam čitala da je bila pozitivan lik. Njen brak sa despotom Đurađom Brankovićem bio je savremen i pun ljubavi. Ona nije bila u fazonu srednjovekovnih žena: ćutljiva i pokorna. Naprotiv, savetovala je svog muža i bila aktivno uključena u politički život. Pročitaj pesmu *Đurđeva Jerina* pa ćeš videti.“

„Predivna si što braniš Jerinu. Predivna si i kad ne braniš Jerinu. Uvek si predivna.“

Naježila sam se od prijatnosti, naslonila glavu na prozor minibusa i zažmurila.

IV

Tog utorka su na grupnu psihoterapiju došli samo Milica i Andrija. Oboje sa nekoliko minuta zakašnjenja. Ostali članovi su telefonom u toku dana opravdali svoj izostanak.

– Kao što smo se dogovorili na početku, jedno od osnovnih pravila grupe je: tačnost. Onaj ko zakasni ne poštuje druge, jer ne poštuje njihovo vreme. Podsetiću i na ostala pravila: anonimnost i poverenje koji nam daju osećaj sigurnosti. Ono što se kaže u grupi ostaje zauvek tu. Takođe, poštujemo različitosti i pažljivo slušamo izlaganje svakog od nas. Ne smemo, čak ni iz najboljih namera, prekidati članove grupe dok govore. Tek kada završe možemo odreagovati na njihovo izlaganje. A sad da počnemo. Milice, šta želiš da nam ispričaš večeras?

– Raskinula sam sa dečkom. Ostavila sam ga i nije mi žao! – rekla je odlučno, prekrstila noge, ispravila

kičmu i šakama obuhvatila kolena. Zauzela je pozu osobe koja je spremna da brani svoj stav.

– *Do not cry over split milk* – dobacio je Andrija i pojasnio: – Što bi rekli Englezi: ne plači za prosutim mlekom, to jest za nečim što nije moguće ispraviti.

– Ma, kakvo plakanje! Ja sam slobodna. On me je gušio, veza me je pritiskala i osećala sam da moram da bežim i od njega i od njegove zatucane mame: „U našoj kući je ovako, a u našoj porodici je onako...“

– Koliko je veza trajala, Milice? – pitao sam.

– Pola godine.

– Kako je počelo?

– Početak je uvek lep, kraj je traumatičan, dokto-re. Ups... Izvinite, neću više da prekidam – Andrija je palcem i kažiprstom prešao preko stisnutih usana kao da zakopčava rajsferšlus.

Milica ga je pogledala ljutito, preko ramena i nastavila:

– Da, početak je bio lep i romantičan. Upoznali smo se na faksu. Pozvao me je da te večeri odemo u Kinoteku i gledamo Bertolučijev *Poslednji tango u Parizu*. Sedeli smo u prvom redu i lice mu je bilo obasjano svetlom koje je dopiralo sa bioskopskog platna. Pomislila sam kako je lep, a on je nežno stavio šaku preko moje i poljubio me. Posle smo otišli kod njega gajbi, pili vino i jeli sendviče pod svetlom sveća. Imali smo sjajan seks kakav ni Bertoluči ne bi umeo da režira.

– Šta te je privuklo kod njega?
– Činilo mi se da je šarmantan i inteligentan.
– A sada?
– Možda i jeste takav, ali nije za mene.
– Zašto tako misliš?
– Pa... upoznala sam njegovu mamu. Nikad nisam volela da upoznajem keve svojih frajera. Ma kako da se obuku, ja ih uvek vidim u kecelji i sa viklerima. Ma kako da se namirišu, one mi smrde na zimnicu. Jedna na kiseli kupus, druga na pečene paprike, treća na džem od šljiva... Gledam ih kako istim onim instinktom kojim su dojile svoje bebe i nalivale mleko u bočice sada svojim sinčićima spremaju pasulj, paprikaš, sarmu, ćufte... Kako istom posvećenošću kojom su menjale pelene, sada peglaju njihove košulje i pantalone. Kako istim onim zaštitničkim refleksima, kojima su branile svog sina od nevaspitane, bezobrazne dece, sada ga brane od potencijalne snajke.

– Znači, mama, odnosno mame kao kamen spoticanja?

– Ne, to je samo jedan kamenčić u mozaiku. Manje je važno od mojih osećanja prema tom muškarcu. U početku sam bila ko opijena, sve mi se sviđalo kod njega. Imala sam stalnu potrebu da ga vidim, da ga čujem; ako bi se desilo da duže od dva sata ne stigne poruka od njega, imala sam užasan strah da ga

gubim. Međutim, čim bi telefon zapištao, opet bih se osetila srećno, voljeno i sigurno.

– Sigurno?

– Da. I kad je bio odsutan, on je bio sa mnom. Volela sam da ga, kao slučajno, dodirnem ramenom u autobusu ili da nežno prislonim koleno uz njegovo dok sedimo na predavanju u amfiteatru. Minuti pre susreta delovali su mi kao večnost, osećala sam slabost u nogama dok bih koračala ka njemu. Čak su mi i njegove mane izgledale kao vrline. Lenjost kao opuštenost i hedonizam, povremena agresivnost kao mačo atribut muškosti. Lebdela sam pola metra od zemlje, a ljudi su mi, kad ih odozgo pogledam, izgledali smešni sa svim svojim brigama, sujetama, sitničarenjima... Žalila sam ih što ne osećaju isto što i ja.

Andrija se nestrpljivo promeškoltio i nakašljao:

– I kako taj uzvišeni osećaj nestade?

– Ne znam. Nekako postepeno. On jeste kvalitetan čovek, ali svakako nije onakav kakvim sam ga videla na početku. Naša veza je postala samo bleđa slika onoga što je nekad bila. Kao crno-bela fotografija sa izložbe cveća. Izgubio je sjaj u očima, njegova razmišljanja i stavovi su prestali da me zanose, a u pokretima nije bilo više one gracioznosti i snage. Imala sam utisak da grlim i ljubim bezličnog stranca. Jedne večeri, dok smo sedeli na krevetu kod njega u gajbi, uhvatila me je neka skučenost, neka

bezizlaznost. Bila sam bespomoćna, zarobljena. Osećala sam da sedim sa strancem u nekom nepoznatom gradu i da mi se obraća nerazumljivim jezikom. Htela sam da plačem, ali suze nikako da krenu, htela sam da vičem, ali nisam mogla da pustim glas. Imala sam neizdrživi nagon da odem kući. Unutrašnji glas mi je govorio: „Beži, Milice, što dalje i brže“. Samo sam ustala, otvorila vrata i izašla. Bez reči. Nisam odgovarala na njegove pozive, isključila sam telefon. Nakon nekoliko dana uključila sam ga i napisala mu: „Sve je gotovo! Ne želim više da te vidim!“

– Kakvo je bilo prvo seksualno iskustvo?

Milica se zacrvenela, spustila pogled ka koljenima, zamišljeno, sporim pokretom sklonila končić sa ruba suknje, nakašljala se i za nijansu tišim glasom nastavila:

– Prvo iskustvo je bilo prilično nestandardno... Hormoni udarili u glavu, pa sam se malo igrala sa jednom devojkom iz susednog odeljenja. Bile smo kod mene, poljubile smo se, svukle i počele da se dodirujemo... Naglo smo prekinule kada smo čule ulazna vrata. Otac se ranije vratio sa posla pa smo se munjevitom brzinom obukle i pravile se kao da se ništa nije desilo. Više se nismo družile. Samo bi se formalno javile jedna drugoj kada bismo se videle u školi. I sad je ponekad sretnem, obično dok šeta sa detetom. Obema bude neprijatno, brzo promumlamoz pozdrav izbegavajući direktan kontakt očima.

Ne, to je bilo slučajno, tinejdžerski eksperiment, žene me definitivno ne privlače. Ceo život sam sa muškarcima.

– Kako su izgledale prethodne veze sa muškarcima?

– Sve lepo krene, ali ne traje dugo. Inicijator raskida sam obično ja. A oni posle plaču, mole, zovu, pišu... Neki me godinama jure, pozdravljaju, govore da me još uvek vole, pitaju gde su pogrešili... Džaba. Izgleda da ja umem da se zaljubim, ali ne umem da volim. Stalno ide jedan te isti film u kojem se menja glavni muški glumac.

– Da, Milice. Tvoj film ima holivudski početak i balkanski završetak – Andrija je prokomentarisao, a zatim pogledao u mene. – Slažete li se, doktore?

– U ovom slučaju podneblje, odnosno Balkan, ne igra nikakvu ulogu. Milice, kod tebe je sve sjajno dok imaš opsesivnu želju da budeš sa nekim. Kao kod svake zaljubljenosti, idealizuješ partnera. Opčinjena si likom koji si stvorila u glavi, a ne realnim čovekom. Partner nije objekat, već subjekat i problemi nastaju kad zaljubljenost treba da pređe u zreliji osećaj. A što se tiče filma, potpuno si u pravu. Svaki čovek napiše svoju životnu priču još u detinjstvu. Ta priča je, zapravo, plan za budući život. U psihoterapiji to zovemo životni scenario. On se obično formira do sedme godine života. Nakon toga se vrše samo sitne popravke scenarija. Milice, koja bi priča ili bajka najviše odgovarala tvom životu?

Prislonila je šaku na obraz, pogledala u stranu i nakon pola minuta progovorila:

– Verovatno bajka o *Uspavanoj lepotici*. Ona se ubola na vreteno koje joj je dala majka...

– Majka ili zla vila?

– Majka.

– Dobro, Milice. Šta je dalje bilo?

– Onda je zaspala večnim snom u najvišoj sobi usamljenog zamka. Samo je princ mogao da je probudi. Dolazili su mnogi, prelazili razne prepreke, ljubili princezu... Svaki put bi se probudila srećna što ima svog princa. Zaljubljeno bi ga gledala, a onda...

– ... bi se princ pretvorio u žabu – uzviknuo je Andrija ponosno, kao da daje odgovor na teško pitanje u kvizu.

Milica je umorno odmahнула glavom.

– Ne, Andrija. Onda bi princeza iznemogla i razočarana opet utonula u san.

Delovalo je kao da smo blizu uzroku problema.

– Ovaj deo priče sa majkom i vretenom je važan. Milice, kakvi su tvoji odnosi sa roditeljima?

– Tatu sam jako volela. Bio mi je sve. Moj idol, moj heroj. Pevao mi je uspavanku pred spavanje. Još pamtim reči:

„Spava Milica, tatina lutkica,

Spava Milica, neosvojena lepotica.“

Obožavala sam naše duge nedeljne šetnje Kalemegdanom, odlazak u poslastičarnicu u Prizrenskoj,

Mek na Slaviji. Uvek me pratio i sačekivao kada sam išla na balet, časove francuskog i klavira. Tata je poginuo u saobraćajnoj nesreći u Borči kada sam imala petnaest godina. Čitav svet mi se srušio. Imao je četrdeset tri godine.

Milica je zaplaka. Pružio sam joj maramicu. Obri-sala je lice i jecajući nastavila:

– Majci je to bio drugi brak. Prvi muž je umro od raka pluća nakon dve godine zajedničkog života. Nisu imali decu, ja sam jedinica. Majka je poznata beogradska advokatica. Bila je uvek izuzetno lepa i besprekorno doterana, ali hladna ko zmija. Kad bih čula da se vraća s posla, trčala sam do vrata da je sačekam. Propinjala sam se na prste i pokušavala da je zagrlim. Ona mi je gurala rukice i govorila: „Zar ne vidiš, Milice, da sam umorna?!“ Nikada mi nije dozvoljavala da joj sednem u krilo da joj ne bih izgužvala suknju, a kada bih krenula da je pomilujem po kosi, govorila bi: „Nemoj, molim te, tim masnim rukama da me diraš“. Kad su joj saopštili da je tata poginuo, kroz zube je procedila: „Zar ovo opet meni da se desi?!“ Nepunih deset meseci posle tatine smrti, htela je ponovo da se uda. Čak je i kupila novu belu haljinu za venčanje. Sećam se reakcije tatinih roditelja kada im je to saopštila. Ne znajući da ih slušam, baka je rekla dedi: „Ova hladna kučka ne sačeka ni godina da prođe. Zaludu mu muka, ubi ga ova crna udovica!“ Deset dana pred venčanje umro

je i nesuđeni treći majčin muž. Od infarkta. Imao je pedeset godina.

– Milice, svi mi u detinjstvu dobijamo određene zabrane od roditelja. One utiču na životni scenario, projektuju naše živote. Od nas samih zavisi da li ćemo ih prihvatiti kao takve ili ćemo ih transformisati. Psihoterapeut Erik Bern je pisao o dva brata kojima je majka u detinjstvu često govorila: „Završićete u ludnici!“ Kod obojice se to ostvarilo. S tim što je jedan završio kao pacijent, a drugi kao psihoterapeut u psihijatrijskoj bolnici. Roditeljske zabrane se ne daju samo kao usmene poruke već se mogu slati i neverbalno: ponašanjem roditelja, njihovim pokretima, izrazom lica, tonom glasa. Milice, tvoj otac je bio vezan za tebe. Možda je njegova osnovna misija bila da bude dobar otac. Vaš odnos je prekinut tragično, kada si imala petnaest godina i još bila devojčica. Ti si njegov rani odlazak doživela kao zabranu za odrastanje. Zauvek si ostala neosvojena princeza koja sebi uskraćuje pravo na zrele partnerske odnose. Istinsku bliskost sa drugim muškarcem podsvesno doživljavaš kao izdaju oca. S druge strane rani gubitak roditelja je veliki udarac. Razvila si strah da ljudi neće biti uz tebe kada ti budu potrebni. Zbog toga si se plašila prave ljubavi sa partnerima. Zabranu da budeš bliska dobila si i od svoje majke. Majka ti je ambiciozna, ali egocentrična, uzdržana, škrta u

davanju emocija. Njeno odbijanje da odgovori na tvoje emocije doživljavala si kao odbacivanje. Zato je neophodno da porazgovaraš sa svojim roditeljima, da poradiš na zabranama i daš sebi dozvole...

– Ali kako da razgovaram sa nekim koga nema već osam godina?!

– Milice, svi mi nosimo repove iz prošlosti. Naši životi su pozornica po kojoj se kreću mnogi ljudi. Prisutne su emocije, patnje, stradanja, razni međuljudski odnosi... Neki od tih ljudi su davno otišli, ali za nas su još uvek tu, živi od svih živih. Neke od njih nismo nikad videli, ali mi transgeneracijski nosimo njihove probleme. Zato je potrebno da radimo na unutrašnjim konfliktima i da ih se oslobađamo. Pokazaću ti tehniku „prazne stolice“.

Postavio sam stolicu preko puta Milice, a zatim stao kraj svoje pacijentkinje.

– Zamisli da na stolici sedi tvoja majka. Reci joj ono što si uvek htela i daj sebi dozvolu za bliskost.

– Majko... – počela je Milica uplašeno – mnogo toga sam htela da ti kažem, ali sam se bojala tvoje reakcije. Uvek si mi bila potrebna i kao majka i kao drugarica. Pružala si mi mnogo, ali si uvek bila distancirana od mojih problema. Imam osećaj da si živela pored mene, a ne sa mnom. A tako mi je bilo potrebno da ti se ponekad izjadam, da me saslušаш, da me zagliš – Milica je zajecala.

Andriji sam pogledom dao znak da ćuti. Sačekao sam nekoliko minuta da se Milica umiri i da nastavi da se obraća majci.

– Moji odnosi sa vršnjacima, za tebe su bili glupost. Ja ti kažem da sam se posvađala sa najboljom drugaricom, a ti meni: „Zar ne znaš da se bavim najzvučnijim sudskim procesom i da je moj branjenik...“ Kada sam se prvi put zaljubila i poverila ti se, kazala si: „Mani se ćorava posla, još ti nije vreme“. E sad mi je vreme, majko. Vreme mi je i da se zaljubim i da volim... I da tebe zagrlim bez obzira da li ćeš mi uzvratiti.

Milica je začutala, netremice gledajući u praznu stolicu, kao da očekuje reakciju svog nevidljivog sagovornika. Ohrabrena tišinom, glasno je izgovorila:

- Ja ću da uradim ono što je do mene!
- Milice, daj sebi dozvolu za bliskost.
- Ja treba da budem bliska.
- Ne, Milice. Kaži: ja dajem sebi dozvolu da...
- Ja dajem sebi dozvolu da budem bliska sa drugim ljudima.
- Odlično, Milice, a sada se obrati ocu. Zamisli da je on živ. Šta bi mu sada rekla?
- Tata... Tatice moj... – brada joj je podrhtavala, dok je isprekidani glas tiho izlazio iz nje. Kao da izranja iz vode, snažno je udahnula vazduh i obratila se praznoj stolici na kojoj je ovoga puta sedeo otac.

– Jako si mi nedostajao svih ovih godina. Kada smo se poslednji put videli, bila sam devojčica, mala tatina princeza... – pokrila je oči šakama i zakukala: „Ne moguuu! Ne moguuu!“

Zagrlio sam je. Drhtala je kao ptičica kada je držiš među dlanovima.

– Možeš, Milice. Šta si još htela da mu saopštiš?

– Da, tata, bila sam mala, a sada sam žena koja ima potrebu da voli i da bude voljena. I moram da odrastem.

– Ništa se ne mora, Milice. Dozvola...

– I dajem sebi dozvolu da odrastem i da izgradim ozbiljne odnose sa osobom koju ću voleti.

– Bravo, Milice! Sada si dala sebi dozvolu da odrasteš i da budeš bliska i dobila si mogućnost da tvoji partnerski odnosi budu drugačiji. Ponavljaj dozvole i osnaži sebe. Oslobodi se i istinski zavoli partnera.

V

U pauzi snimanja catering je isporučio ćevape za filmsku ekipu. Sela sam sa Almom, kolegicom iz Sarajeva.

– Mmm, kako su dobri ovi sarajevski ćevapi. Nigde nemaju ovakav ukus. Stvarno ste majstori. Posle snimanja idem kod Želje ili Ferhatovića.

– Opet ćeš jesti ćevape? Ne mogu da verujem da ih toliko voliš.

– Ne volim ih baš toliko, ali sam obećala jednom tipu da ću mu javiti u kojoj ćevabdžinici su bolji.

– Ako je zbog ljubavi, praviću ti društvo. Moj Asim je na putu, slobodna sam večeras.

U tom trenutku stigao mi je mejl od Petra.

„Mislim na tebe.“

Dugo sam gledala u ekran. Da li je moguće da samo dvanaest slova raspoređenih u tri reči imaju ovoliku moć nad mojim unutrašnjim organima? Dva slova „m“ su mi raširila pluća, dva komada „i“ ubrzala su otkucaje srca, „s“ je naredilo jatu jegulja da zaplivaju po stomaku, a

ostala slova formirala su se u vihor, počela da kruže i odižu od zemlje kulise, kamere, reflektore, ekipu i mene.

– Je l' to poruka od muškarca zbog kog moramo i za ručak i za večeru da jedemo ćevape? – prizemljila me je Alma.

– Jeste.

– Odmah sam znala da je on. Celo lice ti se smeši, i usne i oči. Ajmo, zvao je reditelj.

– Ček' samo da mu odgovorim.

Otkucala sam: „A ja upravo pričam o tebi. Na setu sam, jedem ćevape 😊“.

*

Ni prvu turu još nisam svarila kako treba, a već sam požurila da smažem novu desetku u pola sa lukom u ćevabdžinici *Petica* Ferhatović.

– Ovde se alkohol ne služi. Hoćeš li jogurt uz ćevape ili da te posle vodim na pivo? – pitala me je Alma.

– Ajd' večeras da preskočimo taj jogurt.

Nazdravile smo u bašti kafića na Baščaršiji, dok je iznutra dopirala pesma *Zabranjenog pušenja – Nedelja kad je otišo Hase*. Alma je pričala kako je na jednoj utakmici ovaj legendarni igrač *Sarajeva* predriblao pet igrača, stavio loptu na gol-liniju, okrenuo se prema selektoru koji ga nije voleo jer previše dribla, nabio loptu u polje i rekao: „E haj' ga sad ti daj!“

– Kakav car! Alma, ti si baš vatreni navijač *Sarajeva*.

– Sad jesam. Ranije sam navijala za *Željezničar*, ali kad sam počela da se zabavljam sa Asimom, morala sam hitno da menjam dres. Već dve godine samo bordo nosim,

ni plavu senku ne smem da stavim na oči, a kamoli da nešto obučem u toj boji...

U tom trenutku njen telefon je zazvonio. Na ekranu je, umesto imena, pisalo: Ljubav moja.

– Ljubavi moja, jedina na svetu! Evo sedim sa kolegicom iz Beograda. Ona mnogo voli ćevape pa sam... – u Alminu nezavršenu rečenicu iz slušalice je uleteo muški glas, toliko glasan da je nadjačao muziku koja je dopirala iz kafića. Naredna tri minuta klimala je glavom kao da sagovornik može da je vidi i tek na trenutak uspevala da izgovori: „Nije, srećo... Nije tako... Ne brini... Da ti objasnim...”

Onda je ustala, pogledala me i usnama nečujno ispisala: „Izvini“. Odmakla se nekoliko metara, stala pod uličnu svetiljku i nastavila da telefonira sa „Ljubavlju njenom“.

Gledala sam kako rukom šara po vazduhu pa šaku primiće na grudi i savija telo unapred kao da se pravda... Sve vreme je kružila oko stuba ulične svetiljke. Tužno mi je zaličila na Crnog Leptira iz pesme *YU grupe*.

Čim se vratila za sto, popila je ostatak piva na eks i počela pogledom da kruži, tražeći konobara.

– Uskoro stiže hladno *Sarajevsko*, naručila sam turu dok si telefonirala.

– Joj, nije trebalo. A ja mislila račun da tražim. Kasno je. Baš se i Asim sekira što još nisam legla, a sutra treba rano da ustanem i ceo dan da snimam.

Prećutala sam da na nekim meridijanima upravo jeste kasno, ali da sat na kuli kraj Begove džamije u Sarajevu još nije otkucao ni deset sati, ali nisam htela da joj stajem na muku.

- I šta kažeš, ti i tvoj dragi ste vatreni navijači *Sarajeva*.
– Mom Asimu je babo i ime dao po Asimu Ferhatoviću Haseu. Ma, dobar mi je on.
– Samo što i on voli da dribla – pokušala sam da budem duhovita, ali me je Alma pogledala kao da sam neovlašćeno kročila na tuđu teritoriju.

*

„Prvi deo zadatka ispunjen: ćevapi kod Ferhatovića odlični. Sutra nastavljam istraživanje na novoj lokaciji: kod Želje“, poslala sam mejl Petru čim sam ušla u sobu.

„Jesi li u krevetu?“, odmah je odgovorio.

„Biću za petnaest minuta, dok se istuširam.“

Čim sam spustila glavu na jastuk, stigao je novi mejl. Naslovio ga je *Pesma za laku noć*.

„Neka je blažen dan, mesec i doba,
godina, čas i tren, ono vreme
i lepi onaj kraj i mesto gde me
zgodije oka dva, sputaše oba.

Blažene prve patnje koje vežu
u slatkom spoju sa ljubavlju mene
i luk i strele što pogodiše me,
i rane koje do srca mi sežu.

Blaženi bili svi glasovi koje
uzdah, žudnju i suze bez broja
prosuh zovući ime Gospe moje;

I blažene sve hartije gde pišem
u slavu njenu, i misao moja
koja je njena, i ničija više.

Petrarka“

Pritisnula sam telefon na grudi i brojala otkucaje srca. Kada se uspostavio normalan ritam, odlepila sam ekran od kože i odgovorila:

„Sonet šezdeset jedan. To mi je omiljena pesma. Znam je napamet još od srednje škole, ali nikada još nije zvučala ovako dobro kao večeras. Znaš li da je Petrarka voleo Lauru i pisao joj pesme sve do smrti, a video ju je samo dva puta u životu?“

„Blago njemu. Ja sam tebe video samo jednom.“

*

Probudila sam se nasmejana, razdragana, puna snage, elana, želje za životom. Ali, ne samo to. Probudila sam se kao nova, poboljšana verzija sebe. Osećala sam se nekako... Nekako...

Neotvoreni kovertić već je čekao na ekranu telefona. Mejl od Petra.

„Sanjao sam te noćas. Probudio sam se drugačiji. Kao ponovo rođen. Ne osećam dvesta devedeset dva kilometra razdaljine između nas. Tu si. Sa mnom i u meni.“

Ponovo rođena! To je pravi opis stanja. Probudila sam se ponovo rođena!

„Petre, ušunjabo si mi se u glavu pa stalno mislim na tebe“, napisala sam pa obrisala.

Šta li će čovek da pomisli?

Ponovo sam napisala istu rečenicu.

Nema šta da misli, znaće da sam se zaljubila.

Ponovo sam obrisala.

Pa ponovo napisala.

A onda čuveno retoričko pitanje koje sebi postavljamo kada već znamo odgovor: šta imam da izgubim? I poznati odgovor: ništa!

Pritisla sam *send*.